

Kapitola 1

Když se řekne hiporehabilitace, většině z nás, zejména rodičů, automaticky vyplyne v mysli představa dítěte s mentálním či fyzickým postižením, které je „léčeno“ toliko pobytem na kráčejícím koni. Je to ale opravdu tak jednoduché? O vysvětlení a přiblížení této problematiky jsme požádali osobu navýsost povolnou, paní Bc. Moniku Šťastnou Kohoutovou, předsedkyni České hiporehabilitační společnosti (dále ČHS) a specialisku pro hipoterapii ve fyzioterapii a ergoterapii (dále HTFE) v pražském Sdružení SRAZ – Společně za radostí a zdravím, z. s.

Moniko, jde v případě hiporehabilitace opravdu o léčbu člověka pouze jízdou na jakémkoli koni?

V každém případě nemůže jít o jakéhokoli koně, je to kůň speciálně vybraný a následně připravovaný pro obor hiporehabilitace. Jsou to koně různých plemen, velikostí i charakterů, kteří procházejí specifickým a dlouhodobým výcvikem. Potvrzením vhodnosti koně pro danou oblast je složení specializační zkoušky pro koně a pony v hiporehabilitaci, kterou posuzují zkušební komisaři ČHS podle stanovených a praxí ověřených metodik.

Když jsem se shora zmínila o „jízdě“, popravdě si úplně neumím představit např. kojence a to bez ohledu na handicap, kterak jede na koni. Jak to tedy přesně je?

Hiporehabilitace je široký obor a spadají pod ní čtyři velké oblasti. Hipoterapie ve fyzioterapii a ergoterapii (HTFE), kde se právě s kojenci na hřbetě koně setkat v rámci rané péče můžeme, nicméně nejde o ježdění, ale o cílenou terapii pod vedením odborníka z řad fyzioterapeutů nebo ergoterapeutů se specializačním kurzem pro tuto oblast. Druhou oblastí je hipoterapie v psychiatrii a psychologii, kde se cíleně zaměřujeme na práci s lidmi s duševním onemocněním či psychickými potížemi. Zde se využívá jak terapie na hřbetě, tak práce s koněm ze země, v prostředí stáje a s tím spojené činnosti kolem ošetřování koní. Jde primárně např. o obnovu denního režimu pacienta. Třetí oblastí je hiporehabilitace v pedagogické a sociální praxi (HPSP), kde se zaměřujeme opět jak na práci ze hřbetu koně – např. výuku jezdeckví, voltáže aj., tak i na činnosti a práci kolem koní, výuku práce ze země, v tahu apod. Jde často o skupinové aktivity,

třeba se školními kolektivy, dětmi s poruchami učení, speciálními potřebami, dětmi po šikaně a jiné. Čtvrtou oblastí je parasport, např. paravoltiž.

Zmínila jsi, že pro výběr budoucího hiporehabilitačního koně není důležité plemeno, velikost koně či jeho charakter. Opravdu lze použít koně různých charakterů?

Chtěla jsem tím říci, že vybíráme z široké škály plemen a koní, velikosti a charakteru podle toho, které z oblastí hiporehabilitace se budeš věnovat a jaká bude cílová skupina této služby, tedy např. zda půjde o kojence, větší děti, dospělé, zda o pacienty s mentálním či fyzickým handicapem či děti se specifickými potřebami nebo pacienty z psychiatrických nemocnic. Např. pro práci s dětmi se specifickými potřebami v rámci HPSP se volí kůň primárně podle charakteru, kdy volbu koně provádí výhradně odborně vzdělaný instruktor podle cílů hiporehabilitace v návaznosti na rehabilitační plán skupiny či klienta. Např. pracujeme-li se submisivním dítětem nebo s dítětem po šikaně, zvolíme jemného koně, který dítě podpoří a pomůže mu tak najít ztracenou sebeúctu a sebevědomí. V případě práce s dětmi s výraznými rysy nadřazenosti a nedostatečným respektem ke kolektivu, k autoritám atd. můžeme využít koně dominantní, kteří vymezí hranice a v rozumné míře danému dítěti „srazí hřebínek“ – svým způsobem mu nastaví zrcadlo. A totéž platí i pro dospělé.

A plemeno a velikost jsou tedy rozhodující v jakých případech?

Hlavním ukazatelem je opět daná oblast hiporehabilitace a cílová skupina, tj. klienti dle typu postižení, dle věku atd. Pro dětskou klientelu se používají koně menších plemen, např. irští cobové, huculové, haflingové, welšští pony. Pro dospělou klientelu pak koně větších plemen, např. angličtí plnokrevníci, český teplokrevník, starokladubský kůň, anebo chladnokrevná plemena. Např. v HTFE je základním parametrem při výběru koně jeho výborná mechanika pohybu, v HPSP např. již zmiňovaný charakter atd.

Má nějaký význam také pohlaví koně?

Určitě, běžně se používají valaši a klisny, z terapií jsou vyřazeni hřebci.

Ty sama pracuješ v oblasti hipoterapie ve fyzioterapii a ergoterapii (HTFE) a HTFE v rané péči, a to výhradně s huculskými koňmi. Proč?

Volba hucula je dána tím, že pracuji pro Sdružení SRAZ, z .s., které chová pouze huculské koně. Jsou součástí expozice původních českých plemen chovaných na naší výukové a socioterapeutické farmě v Toulcově dvoře. Koně pro hiporehabilitaci a především hipoterapii musí být cíleně vybráni s ohledem na kvalitu pohybu, ne každý však má vhodnou mechaniku. Je proto velice nutné věnovat pozornost jeho výběru. Huculové jsou koně velmi osobití, je zapotřebí se s nimi „naučit spolupracovat“. To lidé často podcení a pak mohou působit velmi tvrdohlavě až paličatě. Já mám ráda koně s vlastním názorem a k těm hucul rozhodně patří. Hucul je starobylé (primitivní) a dnes již poměrně vzácné plemeno koní. Je jedním ze 4 plemen koní zařazených v ČR mezi genové zdroje. S ohledem na malou rozšířenost a ohroženost existence tohoto plemene do budoucna se snažíme uchovat a dále prezentovat kvality těchto velice odolných, všestranných, pracovitých a houževnatých koní. Cílem je podpořit

národní program zachování jejich vzácného genofondu.

Chápu. Sama mám klisnu huculského koně, velice klidnou a přátelskou a s prostornými chody. Stačí to tedy k léčení pacientů?

Nestačí. Kůň je pouze jeden člen odborného týmu a potřebuje k sobě lidského specialistu, a to opět podle oblasti provozované hiporehabilitace. V rámci HTFE jde o fyzioterapeuta či ergoterapeuta se

specializací, v rámci HPSP pak o instruktora/pedagoga. ČHS nabízí pro tyto odborníky specializační kurzy pro danou oblast hiporehabilitace. V HTFE je nezbytný kvalifikovaný „vodič“ koně, tedy specialista pro práci s koněm a dalším členem týmu může být např. asistenta terapeuta. Jde o velmi obsáhlou a sofistikovanou metodu odborné/rehabilitační pomoci.

Nedegradujeme tím ale koně na pouhý nástroj terapeuta?

Ne. Svým způsobem je kůň pomůcka či pomocník terapeuta/instruktora, ale člověk s ním pracující využívá právě jedinečnost a osobitost daného koně, což jiná rehabilitační metoda neumožňuje.

Důležitá je zde právě interakce koně, kterou terapeut nebo instruktor cíleně během procesu/lekce využívá. Je to odborný proces s nezbytností kvalitního partnera, kterým je právě kůň. V rámci psychiatrie a psychologie je označován jako koterapeut (druhý terapeut). Je to náš kooperující člen týmu. Kůň se má pro tuto roli vychovat, nesmí se k ní přinutit, protože pak ho ztrácíme jako „partáka“ pro vzájemnou spolupráci.

Moniko, děkuji ti za tento rozhovor a skvělou práci, kterou za pomoci huculských koní odvádíš. Budeme se tedy těšit na další povídání, kdy se zaměříme na jednotlivé oblasti hiporehabilitace.

